

*Kolanis gegn Bretlandi*

**Dómur frá 21. júní 2005**

**Mál nr. 517/02**

**5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi**

**13. gr. Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns**

***Vistun á geðsjúkrahúsi. Réttur til að bera frelsissviptingu undir dóm.***

**1. Málsatvik**

Kærandi, Maria Kolanis, er breskur ríkisborgari, fædd 1972. Þann 2. febrúar 1998 var hún sakfelld fyrir meiriháttar líkamsmeiðingar af ásetningi. Vegna geðsjúkdóms var hún vistuð á sjúkrahúsi á grundvelli geðheilsulaga frá 1983. Hún beindi umsókn um að verða útskrifuð af sjúkrahúsinu til sérstakrar nefndar sem starfaði samkvæmt lögunum. Nefndin úrskurðaði 16. ágúst 1999 að kærandi skyldi útskrifuð með vissum skilyrðum. Hún skyldi búa heima hjá foreldrum sínum, sæta eftirliti félagsráðgjafa og réttargeðlæknis og halda áfram meðferð sinni. Geðlæknir hennar taldi hins vegar að hann gæti ekki haft nægilegt eftirlit með kæranda á heimili foreldra hennar og hún ætti því að vera vistuð á sambýli. Í kjölfarið tókst heilbrigðisyfirvöldum ekki að finna geðlækni á svæðinu sem gat haft eftirlit og umsjón með kæranda úti í samfélaginu.

Þann 3. desember 1999 höfðaði kærandi mál til endurskoðunar á ákvörðun heilbrigðisyfirvalda um að sjá henni ekki fyrir eftirliti geðlæknis, eins og geðheilsu- og matsnefndin hafði kveðið á um sem skilyrði þess að hún yrði útskrifuð af sjúkrahúsinu. Dómstóll hafnaði umsókn hennar á þeim grundvelli að heilbrigðisyfirvöldum bæri ekki fortakslaus skylda til að uppfylla skilyrði geðheilsu- og matsnefndar. Þeim bæri aðeins skylda til að gera allt sem í valdi þeirra stóð, innan skynsamlegra marka, til að uppfylla skilyrðin og þeim læknum sem að málinu komu væri bæði rétt og skylt að beita faglegu mati sínu í málinu. Þann 23. desember 2000 var kærandi útskrifuð af spítalanum með vissum skilyrðum og vistuð á sambýli í London.

**2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum**

***Kæran***

Kærandi hélt því fram að áframhaldandi vistun hennar á sjúkrahúsinu, eftir úrskurð matsnefndarinnar um að hún skyldi útskrifuð að uppfylltum vissum skilyrðum, hefði ekki verið lögmæt og hún hefði ekki getað fengið réttarstöðu sína endurskoðaða. Því hefði verið brotið gegn réttindum hennar skv. 1., 4. og 5. mgr. 5. gr. og 13. gr.

***Niðurstaða***

Mannréttindadómstóllinn benti á að útskrift kæranda af sjúkrahúsinu var bundin þeim skilyrðum að meðferð skyldi haldið áfram og hún yrði undir eftirliti, heilsu sinni og annarra í samfélaginu til verndar. Þar sem ekki var kostur á meðferð var áframhaldandi vistun hennar talin nauðsynleg og í samræmi við 1. mgr. 5. gr. Eins og kom í ljós í málinu var ekki sjálfgefið að kostur væri á þeirri meðferð sem talin var nauðsynleg af matsnefndinni. Undir slíkum kringumstæðum var hvorki talið hægt að túlka 1. mgr. 5. gr. svo að hún kvæði á um að kærandi skyldi útskrifuð meðan skilyrði, sem sett voru henni og öðrum til verndar, voru enn óuppfyllt, né hægt væri að leggja fortakslausa skyldu á yfirvöld að tryggja að skilyrðin yrðu uppfyllt.

Ekki var heldur talið nauðsynlegt að reynt væri að sjá fyrir hvaða meðferð væri tiltæk í samfélaginu til að matsnefndin gæti hagað úrskurðum sínum þannig að mögulegt væri að framfylgja þeim. Ef fram hefði komið að heilbrigðisyfirvöld hefðu ekki gert allt sem í valdi þeirra stóð eða að geðlæknir hefði brugðist skyldu sinni með því að neita meðferð hefði verið hægt að skjóta slíku máli til dómstóla.

Dómstóllinn féllst því hvorki á það að heilbrigðisyfirvöld eða geðlæknar á staðnum gætu komið í veg fyrir að sjúklingar væru útskrifaðir með geðþóttaákvörðunum né heldur að svo hafi verið í þessu máli. Dómstóllinn taldi að eftir úrskurð matsnefndarinnar frá 16. ágúst 1999 hafi kærandi enn þjáðst

af geðsjúkdómi sem talinn var réttlæta vistun hennar á sjúkrahúsi á grundvelli e-liðar 1. mgr. 5. gr. Dómstóllinn komst því einróma að þeirri niðurstöðu að ekki hefði verið brotið gegn 1. mgr. 5. gr.

Hins vegar taldi dómstóllinn að í meira en eitt ár hefði kærandi ekki haft möguleika á að fá frelsissviptingu sína endurskoðaða af dómstólum. Það var því einróma niðurstaða dómstólsins að 4. mgr. 5. gr. hefði verið brotin. Í ljósi þess að dómstóllinn taldi 4. mgr. 5. gr. hafa verið brotna og þar sem breska ríkið hafði fallist á það að ekki hefðu verið til raunhæf úrræði fyrir kæranda að krefjast skaðabóta var það að auki samhljóða niðurstaða dómstólsins að 5. mgr. 5. gr. hefði verið brotin. Dómstóllinn taldi hins vegar ekki þyrfti að leysa sjálfstætt úr álitaefnum um brot á 13. gr.

Dómstóllinn dæmdi kæranda 6.000 evrur í miskabætur og 4.656 evrur fyrir málskostnaði á grundvelli 41. gr.